

* نام کتاب: جامعه‌شناسی صنعتی

* مؤلف / مترجم: نیره توکلی

* ناشر: دانشگاه پیام‌نور

* نوبت و محل چاپ: تهران، ششم

* سال نشر: ۱۳۸۳

۲- جامعه‌شناسی صنعتی

کتاب جامعه‌شناسی صنعتی تألیف نیره توکلی از مجموعه کتابهای انتشارات دانشگاه پیام‌نور است و در منابع درسی علوم اجتماعی دانشگاه پیام‌نور استفاده می‌شود. با توجه به بررسی‌های به عمل آمده، نقاط ضعف و قوت شکلی و محتوایی آن به شرح ذیل تقدیم علاقه‌مندان می‌شود:

الف) بررسی شکلی

کتاب موردنظر به شیوه‌ای روان و رسا نگارش یافته است و به لحاظ رعایت قواعد ویرایش و نگارش در حد مطلوبی است. طرح روی جلد به تبع قواعد و چاپ سایر کتب دانشگاه پیام‌نور شکل یکسانی دارد، و از این جهت، به ناگزیر هیچگونه دلالت خاصی بر جامعه‌شناسی صنعتی ندارد. صفحه‌آرایی و صفحات کتاب مشکل خاصی ندارد لیکن ترتیب حروف‌نگاری و نزدیکی سطرها نسبت به

یکدیگر موجب فشردگی متن شده به طوری که مطالعه آن ممکن است خواننده را خسته می‌کند. حجم اثر برای درس جامعه‌شناسی صنعتی در مقطع کارشناسی کافی است.

در پایان هر فصل منابع مورد استفاده در همان فصل ذکر شده اما کتاب‌شناسی کلی در اثر موجود نیست. اثر فاقد پیش‌گفتار، مقدمه کلی و مقدمه فصول، فهرست اجمالی، نتیجه، تصویر، خلاصه فصول و یا حتی، خلاصه کلی فهرست اعلام و موضوعی است.

ب) بررسی محتوایی

باتوجه به اهتمام نویسنده در به‌کارگیری منابع جامعه‌شناسی، به حد کافی از اصطلاح‌های تخصصی استفاده شده است. کتاب از نظر بهره‌گیری از ابزارهای علمی به حداقل ممکن قناعت کرده است؛ برای مثال، در متن صرفاً ۴ جدول ارائه شده است. هیچ‌یک از بخش‌ها و فصول کتاب مقدمه، جمع‌بندی نهایی، تمرین، آزمون، نمودار، تصویر و نقشه ندارند. کتاب در سال ۱۳۷۵ (حدود ۱۰ سال پیش) تدوین شده است و منابعی که مورد استفاده نویسنده بوده در زمان خود به روز بوده است.

این اثر به لحاظ میزان جامعیت محتوا و وضوح نسبت به کتب موجود مشابه در حدی قابل قبول است لیکن نحوه ارائه مطالب و چگونگی فصل‌بندی آن، این امر را خدشه دار ساخته و موجب نوعی پراکندگی ساختاری شده است.

پس از فصل اول که مبحث جامعه‌شناسی صنعتی است، در فصل دوم انواع جوامع از نظر میزان صنعتی بودن با یکدیگر مقایسه شده و سپس در فصل سوم مجدداً نوعی بازگشت رخ داده و مؤلف مبحث قرون وسطی و ویژگی‌های آن را بر شمرده است. در فصل چهارم انقلاب‌های کبیر را عنوان کرده و نقش آنها را در صنعتی شدن جوامع توضیح می‌دهد. و این در حالی است که موضوع فصل دوم

یعنی انواع جوامع صنعتی، باید پس از این قسمت قرار گیرد. قرار دادن مبحث ایران در میان مباحث نظری موجب کاهش انسجام مطالب شده است. منابع مورد استفاده از نظر تعداد، کم و محدودند، برای مثال، نویسنده در فصل یک، ۳ منبع؛ در فصل سه، ۴ منبع؛ در فصل چهار ۵ منبع و در فصل هفت ۲ منبع استفاده کرده است. از سوی دیگر، ارجاع‌ها کلی است و گاهی مرز میان مطالب نویسنده و مطالبی که از منابع دیگر اخذ و اقتباس شده مشخص نیست. در موارد متعددی نویسنده صرفاً به ذکر نام نویسنده و سال انتشار اکتفا کرده است از جمله: در صفحه‌های ۱۰-۱۱-۴۶-۱۰۱-۱۰۹ ارجاع‌ها متعدد و فراوان به یک منبع نیز از جمله نقاط ضعف اثر به‌شمار می‌رود. گاهی تا سه صفحه از مطالب متن کتاب برگرفته از یک منبع است؛ در صورتی که در یک صفحه بیش از ۴، ۵، سطر را نمی‌توان به یک منبع ارجاع داد.

پیشنهادها

- بهتر است عنوان فصل ۱۰ «ویژگی‌های روانی جامعه صنعتی» تغییر یافته و عنوان مناسب‌تری انتخاب شود؛ زیرا جامعه صنعتی انسان نیست که ویژگی‌های روانی خاصی داشته باشد بلکه بهتر است این ویژگی روانی به خصوصیت‌ها و ویژگی‌های افراد در جامعه صنعتی نسبت داده شود.
- عنوان «چگونگی رشد صنایع جدید در ایران» (ص ۷۴) این موضوع را به ذهن متبادر می‌نماید که مربوط به صنایع حال یا حتی رژیم گذشته است، در حالی که این عنوان دوران قاجار را منعکس می‌نماید (۷۷-۷۵).
- منابع مورد استفاده تا حدی قدیمی و فرعی است، لازم است منابع زیر بیشتر مورد استفاده قرار گیرد:

Post Industrial society , Industrial sociology

- مباحث زیادی قابل ادغام است ضمن آنکه بحث‌هایی مانند: نهادهای اجتماعی اقتصادی جامعه صنعتی، جایگاه جامعه‌شناسی صنعتی در رشته علوم اجتماعی،

جامعه فرا-صنعتی، معایب و مزایای صنعتی شدن کمتر به بحث گذارده شده است.

- بهتر است به جای ترجمه نظریه پیشامدی که در مقابل واژه **contingency theory** در صفحه ۹۱ آمده است، «نظریه اقتضایی» آورده شود.

- پیشنهاد می‌شود نویسنده مبحثی بانام نتیجه‌گیری و جمع‌بندی به انتهای کتاب بیفزاید.

- نظر به اینکه این کتاب، کتابی آموزشی محسوب می‌شود. مناسب است جنبه‌های آموزشی آن تقویت شود. برای مثال، در انتهای هر فصل خلاصه‌ای از بحث‌های مطرح شده ارائه شود و سؤالاتی جهت فعالیت یا پژوهش بیشتر مطرح شود. حتی، می‌توان برخی منابع پیشنهادی جهت مطالعه بیشتر، که جدیدتر نیز هستند، در انتهای هر فصل افزود.

